

HEYDƏR ƏLİYEV İRSİNƏ DAİR ƏDƏBİYYATIN TİPOLOGİYASI

UOT 008

HÜSEYNZADƏ MEHPARƏ
MÜRSƏL QIZI

*ADMİU, Kulturologiya fakültəsi,
Kitabxanaçılıq və informasiya ixtisası,
II kurs tələbəsi*

Açar sözlər: Heydər Əliyevin irsi, kitabın tipi, tipologiya, analiz

Ключевые слова: наследие Гейдара Алиева, понятие типа книги, типология, анализ

Key words: Heydar Aliyev's heritage, the concept of the type of book, typology, analysis

Heydər Əliyevin irsi Azərbaycan dövlətçiliyinin yaranması, qorunması və inkişaf etdirilməsinin əsasıdır. Bu irs siyasi tarix, azərbaycançılıq, vətəndaşlıq, dövlət quruculuğu dərslidir. Bu irs zamanın sifarişidir, xalqın tarixidir, salnaməsidir. Azərbaycanın dövlətçilik tarixində müstəsna xidmətləri olan, ideyaları, idarəçilik təcrübəsi bu günə, sabaha bələdçilik edən ümummillə lider Heydər Əliyev irsi o qədər zəngin, mənalı və dəyərlidir ki, hələ bir neçə on illər bundan sonra da nəsillər bu varislik xəzinəsindən istifadə edəcəklər. Heydər Əliyevin cəmiyyətin iqtisadi, siyasi, sosial, mədəni sahələrinin ən müxtəlif aspektlərini əhatə edən geniş diapazonlu və örnək olası fəaliyyəti, müasir dövrün ən aktual problemlərinə yaradıcı münasibəti onu milli liderdən, rəhbər və siyasi xadimdən bəşəri ideyaların carçısına, ümumbəşəri dəyərləri daim zənginləşdirən

hikmət və söz sahibinə çevirmişdir. Azərbaycanın Heydər Əliyev dövrü tarixin ən şərəfli, ən şanlı səhifəsi hesab edilməyə layiqdir. Heydər Əliyevin Azərbaycan elminə, tarixinə, dilinə, milli ideologiyaya, soykökünə həsr edilmiş dərin məzmunlu əsərləri, ideya və fikirləri elm və mədəniyyətin bütün sahələrinə də aparılan elmi araşdırmaların metodoloji əsasıdır. Ona görə də Heydər Əliyev irsinə dair ədəbiyyatın tipologiyasının öyrənilməsi tədqiqat işlərinin obyektinə çevrilir. Bu tədqiqat işində də görkəmli siyasi xadimin irsinin tipoloji təhlili aparılmışdır. Qeyd edək ki, bilik sahələri üzrə təsnifat ədəbiyyatla müvafiq elm və texnika sahəsini müəyyənləşdirməyə imkan verdiyi kimi, kitabların tiplərə bölünməsi də kitabları məqsəd istiqaməti üzrə təsnifləşdirməyə imkan verir.

Məqsəd və oxucu təyinatından, yerinə

yetirdiyi funksiyadan, məlumatın həcmi və xarakterindən, nəşrin məzmunundan, tərtibat və nəşrin formasından və s. asılı olaraq kitab növündə olan nəşrlər tiplərə bölünür. Kitabın aşağıdakı tipləri vardır:

1. Elmi ədəbiyyat və yaxud elmi kitablar;
2. Bütün təlim növləri üzrə tədris ədəbiyyatı və yaxud tədris kitabları;
3. İstehsalat və təlimat ədəbiyyatı və yaxud istehsalat və məlumat kitabları;
4. Soraq-məlumat ədəbiyyatı;
5. Rəsmi sənəd ədəbiyyatı;
6. Elmi-kütləvi ədəbiyyat (1, s. 292).

Bu kitab tiplərindən hər birinin öz oxucusu vardır. Başqa sözlə kitabın məqsəd və oxucu təyinatı hər bir kitab tipinin öz oxucusunu formalaşdırır, inkişaf etdirir, onların sorğu və tələbatlarını ödəməyə istiqamətləndirir.

Kitab tiplərindən birincisi elmi ədəbiyyatdır. Elmi ədəbiyyat tarixən ilkin yaranan kitab tipidir. Kitabın bütün başqa tiplərinin mövzusu, məzmunu, səviyyəsi və xarakteri elmi ədəbiyyatın vəziyyəti ilə müəyyənləşir. Elmi ədəbiyyatın böyük əksəriyyəti görkəmli alimlərin əsərləri külliyyatı, çoxcildli əsərlər, seçilmiş əsərlər, ayrı-ayrı əsərlər, məcmuələr şəklində çapdan buraxılır.

Əsərlər külliyyatı, seçilmiş əsərlər akademik nəşrlər şəklində hazırlanır və çapdan buraxılır. Onu da qeyd etməliyik ki, bu mürəkkəb quruluşa malik olan külliyyatlarda, yəni seçilmiş əsərlərdə, xüsusilə akademik nəşrlərdə yazıçının, şairin, alimin bütün ədəbi və elmi irsi, hətta əsərlərinin variantları, müxtəlif mövzulu məktubları və s. öz əksini tapır (1, s.367).

Heydər Əliyev irsinə dair ədəbiyyatın tipoloji təhlili zamanı Heydər Əliyev irsinə dair qarşıya çıxan akademik nəşrlərə "Müstəqilliyimiz əbədidir" çoxcildliyi daxildir. Nəşrin buraxılışına məsul Prezident Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyevdir. Ümumilikdə 46 kitabdan ibarət olan çoxcildlikdə Ulu Öndərin Azərbaycanın ölkədaxili siyasətinə, beynəlxalq əlaqələrinə və münasibətlərinə dair çıxışları,

nitqləri, Azərbaycana gələn müxtəlif dövlətlərin başçıları, digər dövlət və hökumət nümayəndələri, beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri, ictimai-siyasi xadimlərlə görüşləri, dərin məzmunlu söhbətləri, apardığı danışıqlar öz əksini tapmışdır.

Heydər Əliyev irsinə dair ədəbiyyatın tipoloji təhlili zamanı ulu öndərin müxtəlif elm sahələrində fəaliyyəti ilə bağlı monoqrafiyalar meydana çıxır ki, bu da ədəbiyyatın tipoloji təhlili ilə yanaşı mövzu baxımından təhlilini, yəni tematik-tipoloji təhlilini labüdləşdirir.

Böyük nəzəri-siyasi və əməli əhəmiyyətə malik olan Heydər Əliyevin dövlətçilik fəaliyyətinin elmi əsaslarla öyrənilməsi, Azərbaycan xalqının siyasi irsinin araşdırılması baxımından tarix elmləri doktoru İradə Hüseynovanın "Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu" adlı monoqrafiyası qarşıya qoyulan məsələlərin yüksək elmi-nəzəri səviyyədə həlli cəhətdən diqqəti cəlb edir. Bundan əlavə müəllif tərəfindən Heydər Əliyevə həsr olunan və 2002-ci ildə nəşr olunmuş "Dövlətçilik naminə" və 2003-cü ildə nəşr olunmuş "Müstəqilliyimizin təminatçısı" adlı kitablar nəşr olunmuşdur. İradə Hüseynova "Müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaranması və möhkəmləndirilməsində Heydər Əliyevin rolu" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmiş ilk tarixçi alimdir (8, s.7).

Ədəbiyyatın tematik-tipoloji təhlili zamanı Heydər Əliyev nəzəri-siyasi irsinin öyrənilməsi aspektində Z.Adıgözəlovun "Azərbaycan Respublikasının Avropa İttifaqı ölkələri ilə siyasi əlaqələri: 1991-2006" adlı monoqrafiyası meydana çıxır. Monoqrafiyanın elmi redaktoru Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi, tarix elmləri doktoru, professor Əli Həsənovdur. Kitab Azərbaycan Respublikasının Avropa ölkələri ilə 1991-2006-cı illəri əhatə edən ikitərəfli və bərabərhüquqlu siyasi əlaqələrinin qurulması və inkişafı məsələlərinə həsr edilib.

Bu tip monoqrafiyalardan biri də tarix

elmlər doktoru, professor Musa Qasımlının 2015-ci ildə "Mütərcim" nəşriyyatında çap olunmuş "Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti: 1991-2003" adlı monoqrafiyasıdır. Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin qərarı ilə "Azərbaycan Respublikasının diplomatiya tarixi" seriyasından hazırlanan və iki hissədən ibarət olan monoqrafiya 1991-2003-cü illərin xarici siyasətini əhatə edir.

Heydər Əliyev nəzəri-siyasi irsinin öyrənilməsi prizmasından tematik-tipoloji təhlil zamanı İ.Hacıyevin "Heydər Əliyev siyasəti: tarixdə və günümüzdə", F.Ağamirzəyevin "Dönüşdən qurtuluşa", R.Xəlilovun "Heydər Əliyev və Azərbaycan-Dünya münasibətləri: siyasətdən mədəniyyətədək", H.Orucovun "Heydər Əliyev və Azərbaycanda milli siyasət", H.Babaoğlunun "Azərbaycan Respublikasının müasir dünya siyasətində yeri və rolu", A.Hacıyevin "Böyük siyasətin uğurlu davamı", H.Orucovun "Heydər Əliyev və Azərbaycanda milli siyasət", S.Xəlilovun "Lider. Dövlət. Cəmiyyət", V.Abdullayevin "O, böyük siyasətə hazırdır", Y.Mahmudovun "Azərbaycan dövlətçiliyinin xilaskarı", İ.İsmayılovun "Azərbaycanın XX əsrdə dövlətçilik siyasəti məsələləri", Ə.Xankişiyevin "Prezident Heydər Əliyev və onun siyasət məktəbi", R.Hacıyevin "Azərbaycan gəncliyinin himayədarı: Heydər Əliyevin gənclər siyasəti: 1993-2003-cü illər", R.Əhmədlinin "Azərbaycan dövlətçilik fəlsəfəsinə dair", S.Qəndilovun "Dövlətçilik təfəkkürü, idarəçilik məharəti", "Heydər Əliyev müasir Azərbaycan parlamentinin banisidir", M.Musayevin "Heydər Əliyevin qayıdışı parlamentdə", V.Mirzənin "Azərbaycan dövlətçiliyinin qoşa qanadı", "Heydər Əliyev və Azərbaycan parlamenti", A.Mirzəzadənin "Azərbaycan Respublikasında çoxpartiyalı sistemin formalaşması xüsusiyyətləri", M.Həsənovun "Heydər Əliyev və Azərbaycan dövlətçiliyində qadın məsələsi" və s. monoqrafiyaların mövcud olduğu aşkara çıxır.

Ölkənin inkişafının elmi-nəzəri cəhətdən

əsaslandırılması nöqteyi-nəzərdən akademik Ramiz Mehdiyevin qələmə aldığı "Azərbaycan: tarixi irs və müstəqillik fəlsəfəsi" (2001), "XXI əsrdə milli dövlətçilik: demokratik inkişaf və müxalifət" (2003), "Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri" (2005), "Vətəndaş cəmiyyətinə yol açan ideyalar" (2006), "Demokratiya yolunda: irs haqqında düşüncələr" (2007) kimi əsərləri önəmlidir. Bundan əlavə "Azərbaycan" qəzeti Azərbaycanın tarixinə özünəməxsus elmi-fəlsəfi baxış olan əsaslı əsərlərin cəmiyyət üçün əhəmiyyətini nəzərə alaraq, onların kitab halında nəşrini həyata keçirmişdir. "Azərbaycanın özü qədər əbədi" silsiləsindən qəzetin nəşr etdirdiyi "Heydər Əliyev dünyanın gözü ilə", "Heydər Əliyev mənim həyatımda", "Vətəndaş cəmiyyətinə yol açan ideyalar" kitabları ulu öndərə həsr olunmuşdur. Bu kitablardan "Vətəndaş cəmiyyətinə yol açan ideyalar" kitabında akademik Ramiz Mehdiyevin qələmə aldığı ümummilli liderin irsi haqqında əsərləri toplanmışdır.

"Azərbaycan" qəzetinin "Azərbaycanın özü qədər əbədi" silsiləsindən nəşr etdirdiyi "Oskar" nəşriyyat-poliqrafiya mərkəzinin mətbəəsində nəfis tərtibatda çap olunmuş IV və V kitablar "Yeni siyasət: inkişafa doğru" adlanır. İkicildlik məcmuədə akademik Ramiz Mehdiyevin müəllifi olduğu və Azərbaycan qəzetində dərc olunmuş əsərləri, habelə bu əsərlərlə bağlı rəylər toplanmışdır. Fəlsəfə elmləri doktoru, professor Rəbiyyət Aslanova tərəfindən ön söz yazılan nəşr "Azərbaycan" qəzetinin baş redaktoru Bəxtiyar Sadıqov tərəfindən tərtib edilmişdir. Məcmuələrdə Heydər Əliyev irsinin milli inkişaf konsepsiyasına çevrilməsi və bu konsepsiyanın Prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilməsi əsaslandırılmışdır. Görkəmli elm xadimlərinin rəylərində isə Azərbaycanın intibah mərhələsi məhz bu tədqiqatlar çərçivəsində təhlil edilmişdir.

Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətinin elmi əsaslarla öyrənilməsi baxımından ədəbiyyatın tipoloji təhlili zamanı dərslilər və dərslər vəsaitləri diqqəti cəlb edir ki, kitabxa-

na fondlarında H.Babaoğlunun “Heydər Əliyev siyasi irsinin politoloji aspektləri” adlı dərslikdə Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkədə baş verən proseslər, onların siyasi-analitik təhlili, müstəqil dövlət quruculuğu prosesində təcrübəli dövlət xadimi Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri baş verən tarixi proseslərin fonunda öyrənilir və müasir Qərb siyasi elmində mövcud olan elmi-nəzəri istiqamətlərlə əlaqələndirilir. Kitabda 22 illik müstəqillik tarixinin nailiyyətlərinin siyasi, ideoloji, sosial, iqtisadi və hüquqi nöqteyi-nəzərdən sistemli və kompleks analitik təhlili səciyyəsi daşıyır (2, s.15).

Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin elmi, mədəni irsində dil problemləri xüsusi yer tutur. Azərbaycan dilçilərinin bir çoxu bu irsə müraciət etmiş və müxtəlif səviyyələrdə əsərlər yazaraq çap etdirmişlər. Bu istiqamətdə Salatin Əhmədovanın “Heydər Əliyev və ədəbi tarixi proses” monoqrafiyası filologiya elminin inkişafında Heydər Əliyev irsinin rolunu öyrənməyə təminat verir. Monoqrafiya Ulu öndər Heydər Əliyevin 90 illiyinə ithaf olunmuşdur. 2013-cü ildə nəşr olunan monoqrafiyanın elmi redaktoru filologiya elmləri doktoru, professor Teymur Kərimli, rəyçi isə filologiya elmləri doktoru, professor Nizaməddin Şəmsizadədir. Monoqrafiya ulu öndərin ədəbi-nəzəri irsinə həsr olunub. Həmçinin müəllifin «Heydər Əliyevin dil siyasəti» əsəri bu sahədə müstəqil tədqiqat aparmış və orijinal əsər yazmışdır. Müəllif əsərin «Giriş» hissəsində yanaşma prinsipinə və əhatə dairəsinə görə dil siyasətində üç cəhəti qeyd edir: 1) aktiv və passiv, 2) humanist və mürtəce, 3) qlobal, regional və milli (6, s.4). Monoqrafiya 2008-ci ildə «MBM» nəşriyyatında çapdan çıxmışdır (6, s.3). Heydər Əliyev irsində dil məsələlərinin öyrənilməsi baxımından önəmli olan monoqrafiyalardan biri də Nizami Xudiyevin “Heydər Əliyev və Azərbaycan dili” monoqrafiyasıdır. Eyni zamanda müəllifin seçilmiş əsərlərinin VII və IX cildləri Heydər Əliyev irsinin öyrənilməsi aspektindən

önəmlidir.

Heydər Əliyev irsində dil məsələlərinin öyrənilməsinə xidmət edən monoqrafiyalardan biri də Vilayət Əliyevin “Heydər Əliyevin dil siyasəti” adlı monoqrafiyasıdır. 2003-cü ildə nəşr olunan monoqrafiyanın elmi redaktoru professor Nizami Cəfərovdur. Monoqrafiyaya professor Yusif Seyidov və professor Müseyib Məmmədov rəy vermişdir.

Görkəmli siyasətçinin irsində ictimai elmlərin tərkibinə daxil olan “Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı” monoqrafiyası Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu tərəfindən nəşr edilmişdir. “Şərq-Qərb” nəşriyyatında nəfis tərtibatda işıq üzü görən kitabda müasir Azərbaycan dövlətinin banisi, ümummilli lider Heydər Əliyevin ömür yoluna, ictimai-siyasi fəaliyyətinə müxtəsər nəzər salınmışdır. Monoqrafiyada Ulu öndərin milli ədəbiyyatla bağlı fikir və mülahizələri təhlil edilmiş, folklorun və klassik ədəbi irsin tədqiqinə, nəşrinə, təbliğinə qayğısından söz açılmış, mədəniyyət sahəsində müdrik siyasətinin mahiyyəti diqqətə çatdırılmışdır (7, s.2).

Heydər Əliyev irsində dil məsələləri, ədəbiyyat məsələləri və eyni zamanda Heydər Əliyevin dilçi və ədəbiyyatşünas alimlərə, Azərbaycanın görkəmli yazıçı və şairlərinə münasibətinin öyrənilməsi və Heydər Əliyev ideologiyasının eyni istiqamətdə tətbiqinin öyrənilməsi baxımından xeyli sayda monoqrafiya qələmə alınmışdır. Bu kimi monoqrafiyalara filologiya elmləri doktoru G.Babaxanlının “Heydər Əliyev və Hüseyn Cavid”, tibb elmləri üzrə fəlsəfə doktoru N. Zamanovun “Heydər Əliyev və Azərbaycan nitq mədəniyyəti”, professor T.Novruzovun Heydər Əliyev və ədəbiyyat məsələləri”, R.Qasimovun “Azərbaycan ədəbiyyatında milli düşüncə konsepsiyası və Azərbaycançılıq ideologiyası”, “Folklor və dövlətçilik düşüncəsi”, B.Xəlilovun “Azərbaycan dili: milli varlığımız, mənəvi sərvətimiz”, K.İ.Əliyevin Heydər Əliyev irsi və

Azərbaycan folklorşünaslığının aktual problemləri", A.Sadıqlının "Heydər Əliyev və Azərbaycan dili", həmin müəllifin "Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı" kimi monoqrafiyalar daxildir.

Heydər Əliyev irsində dil və ədəbiyyat məsələləri təkcə monoqrafiyaların deyil, həm də ayrı-ayrı konfrans materiallarının, dərslük və dərs vəsaitlərinin və məcmuələrin mövzusunə çevrilir. Bu istiqamətdə kitabxana fondlarında toplanmış məcmuəyə professor Himalay Qasimovun "Ədəbiyyatşünaslıq problemləri ədəbi-nəzəri düşüncə müstəvisində" məqalələr məcmuəsini misal göstərmək olar. Məcmuədə Heydər Əliyev irsində ədəbiyyata münasibət məsələlərinə həsr olunmuş məqalələr toplanmışdır.

Ədəbiyyatın tematik-tipoloji təhlili zamanı Heydər Əliyev irsində Azərbaycan tarixi və mədəniyyəti, milli-mənəvi dəyərlərinin öyrənilməsi məsələlərini əks etdirən monoqrafiyalar, dərslük və dərs vəsaitlərinin ədəbiyyatın əsas hissəsini təşkil etdiyini görmək mümkündür.

Heydər Əliyev irsi ən qədim dövrlərdən başlayaraq bu günədək tarixin ayrı-ayrı problemlərinə cavab tapmaq üçün qiymətli xəzinədir. Müasir dövrdə Heydər Əliyev irsində Azərbaycan tarixi konsepsiyasının dərinəndən araşdırılmasına ehtiyac var. Onun azərbaycançılıq məfkurəsinin kökündə xalqımızın milli-mənəvi birliyinin qorunması, soykökünə bağlılıq prinsipi ilə zəngin mədəni irsimizin fəxarətlə təbliği dururdu (9, s. 147). Bu baxımdan kitabxana fondlarında Leyla Hüseynovanın "Heydər Əliyev irsində Azərbaycan tarixi məsələləri" monoqrafiyası önəmli yer tutur. Monoqrafiyanın birinci fəslində Heydər Əliyev irsində ən qədim dövr və orta əsrlər tarixi məsələlərinə, ikinci fəslində yeni tarix, üçüncü fəslində ən yeni tarix məsələlərinə həsr edilmişdir (9, s.215).

Bundan əlavə Ə.Cabbarlı tərəfindən "Heydər Əliyev və Naxçıvan tarixi məsələləri" adlı tədqiqat aparılmışdır. Burada Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev və Naxçıvan tarixi məsələləri araşdırılmışdır.

1969-2003-cü illərdə Naxçıvanla bağlı qəbul edilən tarixi qərarlar, həyata keçirilən tədbirlər, habelə ölkəmizin daxili və xarici siyasətinin mövzuya dair aspektləri hərtərəfli şəkildə öyrənilmişdir (3, s.9).

Heydər Əliyev irsində Azərbaycan tarixi, mədəniyyəti, milli-mənəvi dəyərlərin öyrənilməsi istiqamətində aparılmış tədqiqatlar iri sənəd kütləsinin formalaşmasına səbəb olmuşdur ki, ədəbiyyatın bu istiqamətdə təhlili "Azərbaycan Respublikasının tarixi: 1991-2003", "Azərbaycan Respublikasının tarixi: 1991-2016", "Azərbaycan Respublikasının tarixi: 1991-2016", "Azərbaycan Respublikasının tarixi: 2003-2016", Q.Hacıyevin "Heydər Əliyevin Dağlıq Qarabağa erməni iddialarına qarşı mübarizəsi", "30 tarixi səfər: Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəsmi və dövlət səfərləri: 1993-2003", Ə.Qasimovun "Heydər Əliyev və Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişaf tarixi: 1969-2003-cü illər", N.Cəfərovun "Azərbaycan xalqının tarixi və ya «tərcümeyi-halı»", İ.Əliyevin "Qafqazda imperiyalar və ermənilərin Azərbaycan ərazilərinə köçürülməsi", İ.İbrahimovun "Vətən düşüncələri: tarixin olaylarında", A.Səmədovun "Azərbaycanın qurtuluş tarixi", "Heydər Əliyev mədəni irsimizin keşiyində", Q. Əliyevanın "Heydər Əliyev və müstəqil Azərbaycanın ilk Konstitusiyası", T.Əfəndiyevin "Heydər Əliyev irsində milli-mənəvi dəyərlərimiz", N.Abbasovun "Mədəniyyət siyasəti və mədəni irs", İ.Hacıyevin "Naxçıvan Muxtar Respublikasının ictimai-siyasi həyatı, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı: 1991-2011-ci illər", M.Yusifovun "Azərbaycançılıq", İ.İsmayılovun "Dünyanın türk-müsəlman dövlətlərinin mədəni əlaqələrinin genişlənməsi", Ə. Axundovun "Xalqın azadlığı uğrunda mübarizə Heydər Əliyevin həyat amalı idi: Naxçıvan dövrü haqqında xatirələr", Ə.Qasimovun "Heydər Əliyevin inkişaf strategiyası və Naxçıvan Muxtar Respublikası: XX əsrin 70-80-ci illəri", R.Quliyevin "Təsviri sənətdə insan dünyası", Ə.Qocayevin "Tarixi şəxsiyyətlər", A.Kazımladəninin "Heydər Əliyev və kinematoqraf", Əl-Fələh

və Adil Abdullanın "Heydər Əliyev və milli mənəvi dəyərlər", M.Qasımlı "Heydər Əliyev - istiqlal gedən yol: 1969-1987-ci illər", A.Xələfov "Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi", M.Əlizadə "Milli müdrikliyin Heydər Əliyev zirvəsi", N.Əliyevin "Heydər Əliyev və Bakının memarlığı", H.Hüseynov "Heydər Əliyev Azərbaycanın tarixi, İlham Əliyev bu tarixin davamıdır", Q.Bayramovun "Heydər Əliyev və Azərbaycan tarix elmi", A.Qasımovun "Taleyi tarixə dönən şəxsiyyət: Azərbaycan əsrlərin qovşağında: tarix və reallıqlar", A.Ülvinin "Ədəbiyyat ömrü yaşayan ədəbiyyat memarı", Y.Mahmudovun "Azərbaycan tarixində Heydər Əliyev şəxsiyyəti", N.Cəfərovun "Azərbaycanşünaslığa giriş", X.Quliyevanın "Heydər Əliyev və mənəvi-estetik dəyərlər", R.Əliyevin "Heydər Əliyev, din və mənəvi dəyərlər", S.Hüseynovun "Azərbaycanda dini tolerantlıq mədəniyyəti: tarix və müasirlik", N.Məmmədovun "Azərbaycan SSR Dağlıq Qarabağ bölgəsinin şəhər və rayonlarının tarixi: XX əsrin 20-90-cı illəri" adlı monoqrafiyalar meydana çıxarılmışdır.

Heydər Əliyev irsində Azərbaycan elmi məsələlərinə dair "Heydər Əliyev. Azərbaycan elminin keşiyində" adlı iki cildlik məcmuələrə qələmə alınmışdır. Məcmuənin birinci cildində Ulu Öndərin hakimiyyətinin birinci dövründə Azərbaycan elminə, o cümlədən Milli Elmlər Akademiyasının inkişafına göstərdiyi qayğı əksini tapmışdır. Məcmuənin bu cildinə Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitə (MK) bürosunun materialları, MK plenumları və partiya qurultaylarının qərarlarından çıxarışlar, Heydər Əliyevin elmin inkişafına həsr olunmuş çıxışları, ayrı-ayrı vaxtlarda verdiyi tövsiyə və göstərişlər daxil edilmişdir. Məcmuənin ikinci cildinə dahi şəxsiyyətin müstəqillik dövründə Azərbaycan elminin inkişaf etdirilməsi məqsədilə verdiyi sərəncamlar, qəbul etdiyi qərarlar, onun alimlərlə görüşləri zamanı etdiyi çıxışlar, görkəmli alimlərin ali dövlət orden və medalları ilə təltif olunması barədə verdiyi fərmanlar, təbrik məktubları,

yubiley mərasimlərindəki çıxışları və digər materiallar daxil edilmişdir (4, s.2, 5, s.2).

Bütün bu qeyd olunanlardan belə nəticəyə gəlmək olar ki, Heydər Əliyev irsinə dair bütün kitablar ictimai-humanitar elmlər bölməsi altında qruplaşdırılır. Lakin bu belə deyil. Çünki bu istiqamətdə aparılan təhlil zamanı təbiət elmlərinə dair F.Sadıqovun "Heydər Əliyev və Azərbaycanın kimya sənayesi" adlı monoqrafiyası, H.Babayevanın "Ekologiya və müasir hidrosfer" adlı monoqrafiyası, tibb elmlərinə dair Ə.İnsanovun "Heydər Əliyev və Azərbaycan səhiyyəsi" adlı monoqrafiyası, kənd təsərrüfatı elmlərinə dair İ.Əliyevin "Heydər Əliyev və Azərbaycanın kənd təsərrüfatı" adlı monoqrafiyası meydana çıxır.

Heydər Əliyev irsində texnika və texnika elmlərinə dair ədəbiyyata isə Azərbaycan Respublikası Rabitə və İnformasiya texnologiyaları Nazirliyi tərəfindən hazırlanan "Heydər Əliyev və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları siyasəti" adlı vəsaiti misal göstərmək olar.

Heydər Əliyevin neft strategiyasına dair xeyli sayda monoqrafiya da mövcuddur ki, bu monoqrafiyalara M.Atakişiyevin "Azərbaycanın yeni neft siyasəti və iqtisadi yüksəliş", Y.Camalovun "Heydər Əliyevin neft strategiyası davam edir", "İqtisadiyyat və neft: Heydər Əliyevin yeni neft strategiyasının reallaşmasında İlham Əliyevin xidmətləri", "Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın neft emalı sənayesinin banisidir", iki hissəli "Heydər Əliyevin neft strategiyası", "Heydər Əliyevin yeni neft strategiyası", "Heydər Əliyev Azərbaycanın müasir neft emalı sənayesinin yaradıcısıdır", M.Əhmədovun "Azərbaycan: yeni neft erası və beynəlxalq siyasət" adlı monoqrafiyalar daxildir.

Tarixilik baxımından ölkədə kitabın nəşr tiplərindən söhbət gedərkən ilk növbədə bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq üzrə kitabın nəşr tiplərinin yarandığını və inkişaf etdiyi qeyd etmək olar (1, s. 355).

Kitabxana fondlarında toplanan bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq üzrə nərs-

lərə ümummilli lider Heydər Əliyevə həsr olunmuş povest və poemaları misal göstərmək olar.

Ədəbiyyatın tipoloji təhlili zamanı Ulu Öndərə həsr olunmuş Eldar Əliyevin "Sönməz günəş" 5 cildlik, Eyvaz Ələddinin "Xilaskar", Mərkəz Qacarın "Xilaskar", Abdulla Qurbaninin "Millətin oyaq gecəsi", Aydın İsmayılovun "Səadət günəşi" poemaları, Akif

Əlinin "Əsil İnsan haqqında povest" povesti mövcuddur.

Sonda qeyd etmək lazımdır ki, Heydər Əliyev illər boyu öz yüksək erudisiyası, zəngin bilik ehtiyatı, heyvətamiz təhlil qabiliyyəti, hər bir mövzuya yaradıcı münasibətilə qarşısında çıxış etdiyi auditoriyanı məhz həmin sahə üzrə ixtisaslaşması həqiqətinə inandıra bilmişdir.

Ədəbiyyat

1. Allahverdiyev B. Kitabşünaslığın əsasları: Monoqrafiya. Bakı, "UniPrint", 2011, 446 s.,
2. Babaoğlu H. Heydər Əliyev siyasi irsinin politoloji aspektləri: dərslik. Bakı: MSA, 2013, 456 s.
3. Cəbbarlı Ə. Heydər Əliyev və Naxçıvan tarixi məsələləri. Naxçıvan, 2015, 232 səh.
4. Əliyev H.Ə. Azərbaycan elminin keşiyində: sənədlər və materiallar: (2 cildə: toplusu)/ Azərb. MEA, A.A.Bakıxanov adına tarix in-tu; layihənin rəhbəri, elmi red. və ön sözün müəll. Yaqub Mahmudov; burax məs. Ə.Q.Qasımov. Cild 1.Bakı: "Turxan", 2013, 665
5. Əliyev H.Ə. Azərbaycan elminin keşiyində: sənədlər və materiallar: (2 cildə: toplusu)/ Azərb. MEA, A.A.Bakıxanov adına tarix in-tu; layihənin rəhbəri, elmi red. və ön sözün müəll. Yaqub Mahmudov; burax məs. Ə. Q.Qasımov.Cild 2.Bakı: "Turxan", 2013, 637
6. Əhmədova S. Heydər Əliyevin dil siyasəti. Bakı, 2010, 212 s.
7. Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı// "Ədəbiyyat" qəzeti, Bakı, 2009, s.2
8. Həsənov Ə. Əliyevşünaslığa dəyərli töhfə// Hüseynova İ. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, Bakı, "Təhsil", 2004, 472 s.
9. Hüseynova L. Heydər Əliyev irsində Azərbaycanın XX əsr tarixinin dövrləşməsi// Tarix və onun problemləri, 2013, №1, s. 147-153
10. Xanlarova F., Namazova F. Ənənəvi və müasir sərgilər informasiya xidmətinin bir forması kimi //AMEA MEK elmi əsərlər., 2006, №7, s. 82-88

Мехпара Гусейнзаде

Типология литературы по наследие Гейдара Алиева

Резюме

В статье анализируется литература о наследии Гейдара Алиева. Создана типология наследия Гейдара Алиева в соответствии с целью читателя. Во время типологического анализа литературы о наследии Гейдара Алиева к изучению был вовлечен монографии, учебники и учебное пособие связанные с деятельностью великого лидера в различных областях науки.

Mehpara Huseynzade

Typology of literature on the heritage of Heydar Aliyev

Summary

The article analyzes the literature on the heritage of Heydar Aliyev. A typology of Heydar Aliyev's heritage has been created in accordance with the reader's goal. During the typological analysis of literature on the heritage of Heydar Aliyev were involved to the study monographs, textbooks and a manual related to the activities of the great leader in various fields of science.